

DR. KÖVES JÁNOS

1882–1977

Egyetemi rendkívüli nyilvános tanár, az oltóanyag-termelés kül- és belföldön elismert szakembere, az állatorvos-tudomány doktora, a Phylaxia Szérumtermelő Rt. alapító tagja, az állati és humán oltóanyag-termelés kiváló szervező egyénisége.

Köves János 1882. január 8-án született Zircen, nyolcgyermekes kovácsmester családjában. Elemi iskoláit Zircen, majd a gimnázium hat osztályát Veszprémben végezte, s mivel annak idején a M. kir. Állatorvosi Akadémiára hat középiskolai osztály elvégzése után is be lehetett iratkozni, jeles tanulóként jelentkezett, és 1898-ban felvételt nyert. Édesapja halála után már-már úgy volt, hogy anyagi okokból abba kell hagynia tanulmányait, de a család összefogása mégis lehetővé tette a továbbtanulását. Abban a kitüntetésben is részesült, hogy különmunkát kapott az anatómiai és az élettani intézetben, ahol pályadíjat is nyert.

1902 nyarán, 20 éves korában megkapta jeles minősítésű állatorvosi oklevelét, és a kórbonctani tanszék gyakornoka, majd tanársegédje lett. 1903 őszén egyéves katonai szolgálatra vonult be egy budapesti tüzérezredhez, ahonnan visszatérve már nem a kórbonctani tanszékre ment, hanem Marek József belgyógyászati tanszékén lett tanársegéd. Magántanulóként pótlólag elvégezte

a 7. és 8. gimnáziumi osztályt, hogy az érettségi birtokában a budapesti Tudományegyetemen doktori címet szerezhessen. Időközben az Állatorvosi Akadémiát főiskolává szervezték; a M. kir. Állatorvosi Főiskola megkapta a doktorrá avatás jogát. Köves János a klinikai vérvizsgálattal foglalkozó disszertációjának benyújtása és az előírt vizsgák letétele után 1907-ben a három első állatorvos-doktor egyike lett Wellmann Oszkárral és Besskó Józseffel együtt.

A belgyógyászati tanársegédi munka után, 1905 őszétől, a Földművelésügyi Minisztériumban dolgozott két és fél esztendő. Közben addigi munkássága alapján Hutýra Ferenc a munkatársául választotta. 1908 januárjától a M. kir. Állatorvosi Főiskolához rendelték ki, ahol a sertéspestisre vonatkozó munkákon kívül vezette az ambulatóriumot és a vásártéri gyakorlatokat. Amikor 1908 őszén a főiskola keretében működő önálló járványtani laboratórium megalakult, a vezetője Köves János lett.

A járványtani laboratóriumban Köves János megtervezte a sertéspestis elleni szérumtermelés eszközeit, és Hutýrával együtt kidolgozott módszerével Európában először termelt nagy mennyiségben ilyen szérumot. Az 1912. február 1-jén megalakult Phylaxia Szérumtermelő Rt. igazgatója, mint állami állatorvos, Köves János lett. Az első világháború első két évében katonai állatorvosi szolgálatot teljesített, eleinte Kecskeméten, majd a kárpáti hadseregben. 1921-ben állat-egészségügyi főfelügyelővé nevezték ki.

1923-ban embergyógyászati osztállyal bővítette a Phylaxiát, amely attól kezdve a közegészségügyet is közvetlenül szolgálta. 1924-ben igazgatói megbízásának érintetlenül hagyásával állatorvos munkatársaival együtt az állami státusból átkerült a Phylaxia magánalkalmazottainak sorába. Ebből az alkalomból gazdasági főtanácsosi címmel tüntették ki.

1948-ban a hazai oltóanyag-termelő intézeteket Phylaxia Állami Oltóanyag-termelő Intézet néven egyesítették, és az államosított vállalat műszaki vezetésével ezután is Köves Jánost bízták meg. Noha a második világháború időszakában az intézet érzékeny károkat szenvedett, Köves János szervezőképességének s az általa összefogott kollektíva igen aktív közreműködésének köszönhetően a háború után az elsők között a Phylaxiában indult meg a munka és a termelés. Alig telt el öt esztendő, s Köves János tervei alapján felépült az új központ, amely azóta is szolgálja a magyar oltóanyag-termelést.

Köves János doktort 1948. október havában a Magyar Tudományos Akadémia a Phylaxia státusából átvette az akadémiai kiemelt tudósok körébe, de szolgálatlétre továbbra is a Phylaxiához rendelte, ahol 1952 februárjáig műszaki vezető maradt. Akkor az Akadémia áthelyezte a három éve alakult Állategészségügyi Kutató Intézetbe, ahol igazgatóhelyettesi beosztásban vezette a higiéniai osztályt. Innen több mint húsz állathigiénéiával foglalkozó, értékes dolgozatban

tette közkinccsé széles körű tudását, tapasztalatait. 1958-ban, 76 éves korában kérte nyugdíjazását azzal, hogy nyugállományban is tovább folytathassa munkáját az Állategészségügyi Kutató Intézetben.

Köves János száznál több szakközleményt írt, a vezetése alatt álló munkatársak tollából pedig ezernél több szakdolgozat jelent meg, amelyek közt nagyon sok alapvető, világviszonylatban is elismerést szerzett tanulmány van. Közleményei javarészt a sertéspestissel foglalkoztak, de figyelme kiterjedt egyéb fertőző betegségekre is. Leírta a sertés rosszindulatú vizenyőjének bradsotszerű alakját, amelyet róla Köves-féle betegségnek is neveznek. Foglalkozott többek között a sertésorbánccal, a lépfenével, az Aujeszky-betegséggel, a malacok heveny paratyphusával, a veszettséggel és a ragadós száj- és körömfájással is. Különböző fertőző betegségek elleni védekezés kidolgozásával Köves János és munkatársai sok tízezernyi szaklevelükkel, vidéken és Budapesten tartott igen sok előadásukkal múlhatatlan érdemeket szereztek. Köves János az oltóanyag-termelésben iskolát teremtett, de nemcsak tudományos irányító volt, hanem példamutató egyéniségével olyan törzsgárdát nevelt, akik szerették munkahelyüket, és hivatásuknak tekintették az állategészségügy érdekében kifejtett munkájukat.

Az elismerés sem maradt el. Köves János főiskolai, illetve egyetemi magántanár lett, majd 1937-ben egyetemi rendkívüli nyilvános tanár. A munkatársak közül Szélyes Lajos, Hegyeli Zoltán és Hirt Géza ugyancsak egyetemi magántanárok lettek.

Felelősségteljes munkája mellett jutott ideje és energiája arra is, hogy kari érdekből társadalmi munkát végezzen. A Magyar Országos Állatorvos Egyesület (MOÁE) pénztárosa volt 1910 és 1924 között, majd titkára, alelnöke és 1924-től 1941-ig elnöke. A második világháború után tevékeny részt vállalt a Magyar Állatorvosok Szabad Szakszervezetének megalapításában. A szakszervezet a megalakulása után egy évvel tiszteletbeli tagjává választotta. Tevékeny tagja volt a Magyar Agrártudományi Egyesületnek és a Magyar Mikrobiológiai Társaságnak is.

Köves Jánost 1952-ben a MTA Tudományos Minősítő Bizottsága az állatorvos-tudomány doktora tudományos fokozattal ruházta fel. 1966-ban a Magyar Agrártudományi Egyesület Állatorvosok Társasága Hutýra Ferenc-émlékéremmel tüntette ki. 1972-ben a Phylaxia megalapításának 60. évfordulóján, 90 éves korában a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója kitüntetésben részesítette a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter. Az Állatorvostudományi Egyetem 1975-ben egyetemi tanárának a Marek József-émlékérmel adományozta az állatorvos-tudományok művelése, oktatása és gyakorlati alkalmazása terén, valamint ezek fejlesztése érdekében végzett kimagasló munkássága elismeréseként.

A Magyar Mikrobiológiai Társaság az 1974. évi nagygyűlésén Manninger Rezső-
emlékéremmel tüntette ki.

Köves János professzor a nehézségeit magába záró, segítőkész, jó adaptáló-
és szervezőképességű szakember volt, az üzemi kutatás iskolateremtő egyéni-
sége. Az állathigiénia első hazai kutatóját tisztelhetjük benne.

1977. október 21-én, 96 éves korában hunyt el. 1977. november 14-én bú-
csúztatták, hamvait Tahi község temetőjében helyezték örök nyugalomra.

Irodalom

Köves János 90 éves. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1972. 27. 4. 224.

Magyar Mezőgazdasági Múzeum. Személyi Emlékanyag Gyűjtemény.

Szent-Iványi Miklós: Köves János dr. 1882–1977. *Magyar Állatorvosok Lapja*,
1978. 33. 2. 90–92.